

Forfatter: Nansen, Peter

Titel: TROSKABSPRØVEN

Citation: Nansen, Peter: "TROSKABSPRØVEN", i Nansen, Peter: *Samlede Skrifter Bd. 3: Noveller; Skitser; Dramatiske Smaating*, Gyldendal, 1908-09, s. 169. Onlineudgave fra Arkiv for Dansk Litteratur: <https://tekster.kb.dk/text/adl-texts-nansen03ny-shoot-workid63637.pdf> (tilgået 25. april 2024)

Anvendt udgave: Samlede Skrifter Bd. 3: Noveller; Skitser; Dramatiske Smaating

TROSKABSPRØVEN

I et Kunstnerselskab faldt Talen paa en ung Maler og hans noget letsindige Kone. Der herskede almindelig Forbitrelse mod hende for den uforborgne Maade, hvorpaa hun var sin skikkelige og intet anende Mand utro. Navnlig Damerne i Selskabet var oprørte. Og en af dem, den smukke Skuespillerinde, Fru B., der var berømt af i tre Aar at have født sin Mand fire levende Unger, opfordrede paa det ivrigste Amatør-Forfatteren og Mæceenen, Franz Hein, en nær Ven af den nævnte Maler-Hanrej, til at fortælle denne Sandheden om hans Kone.

Franz Hein svarede:

"Jeg takker for det smigrende Vennehverv, De har tiltænkt mig. Jeg kan imidlertid ikke paatage mig det. Og jeg skal sige Dem hvorfor. Min Ven elsker sin utro Kone."

"Jamen derfor netop," ivrede Fru B. "Netop derfor. Det er jo skammeligt, at han skal øde sit Hjertes bedste Følelser paa den Tøjte. Det kan De som hans Ven ikke se roligt paa."

"Jo saamæn kan jeg saa." - Hein smilede. "Jeg vilde kun volde ham Sorg ved at fortælle ham Sandheden. Jeg vilde tilmed forspilde hans Venskab. Thi, som jeg før sagde, *han elsker sin Kone*."

170

Men dette betyder, at han vil anse Enhver, der taler ondt om hende, for en gemen Bagvasker. Kvinderne, lille rare Frue, er nemlig saa utrolig durkdrevne. De lyver endnu bedre end vi Mandfolk. Og Kampen mellem en Mand og en Kvinde er altfor haabløst ulige. Det har jeg én Gang erfaret. Historien er ligesaa moralsk som den er lystig. Vil De høre den? Sæt Dem hen i den mørke Krog dér, Fru B., dér kan De i Fred og Ro rødme, mens jeg fortæller.

- Altsaa.

Jeg laa en Sommer paa Landet sammen med en Ven og hans Elskerinde, en gift Kone, Fru Y., hvis Mand kun saá til hende om Søndagen, desformedelst at han havde Forretninger til den silde Aften inde i Byen og var en temmelig sløv og ligegyldig Herre. En af den Slags Ægtemænd, der kun fortjener at bedrages.

Vi boede i et af de saakaldte Sommer-Pensionater. En gammel fin Herskabs-Villa med stor Have og Park, der nu udhøkrades af en driftig Værtinde til Benyttelse for et tilfældig sammenskrabet Selskab Herrer og Damer.

Det gik livligt til i Fru Samsons Pensionat. Luften var, for at tale moderne-poetisk, svanger med Erotik.

Min Ven og hans Dame anslog Tonen. De opførte sig med en saa elskelig Ugenérthed, at Ingen kunde være i Tvivl om, hvorfor de laa paa Landet en halv Dagsrejse fra Hovedstaden og Ægtemanden.

Fru Y. havde sit Værelse paa 1ste Sal. Min Ven logerede i den til komfortable Gæsteværelser omdannede Hestestald. En halv Time, efter at Fru Y. om Aftenen havde trukket sig tilbage, knirkede Trappen til 1ste Sal, og hele Pensionatet glædede sig da over, at Fru Y. ikke længere behøvede at ligge i ensom Angst for Tyve og Røvere.

Det var en Idyl - hvori kun Søndagene og Hr. Y. gjorde et kortvarigt Afbræk.

Min Ven var virkelig meget indtaget i Fru Y.'s blege og magre Katte-Fyrighed. Hun hørte til de Kvinder, der ikke gør Vrøvl. Stille og blid og umættelig labede hun med dovent Velbehag hans altid redbonne Galanteri. Men var tilfældigvis han ikke til Stede, smøg hun sig straks op ad en anden. Det var hende en naturlig Trang, en nødvendig Forudsætning for Velbefindende, altid at føle varm Mandfolke-Beundring om sig.

Jeg, der ikke er ganske nyfødt, var ikke blind for hendes erotiske Beskaffenhed, den, hun forøvrig - undskyld mine dydige Tilhøreri - ikke er ene om. Nogenlunde ligegyldig, men med en vis sportslig Nyfigenhed lagde jeg Mærke til, hvordan hun, naar vi mødtes paa Trapper og i Gange eller et Øjeblik var alene i Stuerne eller i Haven, benaadede mig med langstrakte Smægte-Blikke. Rent professionelt, og for ikke at synes uopdragen, blinkede jeg igen, og en Dag paa Trappen tog jeg hende om Livet, daskede hende venligt paa Ryggen og sagde et Par opmuntrende Uartigheder.

Forøvrig var der i min Sjæl ikke Skygge af Tanke om at bedrage min Ven og gøre Hr. Y til Hanrej i dobbelt Potens.

Dette ønsker jeg at fastslaa, inden jeg nu kommer til den egenlige Historie.

En Aften havde der været Gilde i Pensionatet. Alle de andre var gaaet til Sengs. Kun min Ven og jeg sad endnu paa Verandaen og drak. Navnlige han.

Det var en underskøn Midsommer-Aften. Med 172 Lysskimmer i den blaa Sund-Horisont og Maaneblink over Have og Strand. Med Nattergalekluk og alt andet til Faget henhørende.

Min Ven blev poetisk og sagde:

"Dette er Florenz, Venedig eller en anden gammel italiensk By. Vi lever i Renæssancens Dage, og Du og jeg er fornemme Adelsmænd. I Paladset her boer den ædle Fru Rosalinde, min Elskerinde. Hun har sat mig Stævne til i Aften, Du har fulgt mig til Mødet, og da der endnu mangler en halv Time i den opgivne Tid, forlyster vi os imens med et Bæger Vin i den tykke Maceos Krohave."

For at opmuntre ham sagde jeg:

"Rosalindes Velgaaende. Skaal, gamle Renæssance-Fyr!"

"Lige meget," svarede han, "der findes ikke en saa udmærket Elskerinde i det ganske Land. Uden Dikkedarer, altid i godt Humør. Og kyndig udi Amourens Kunst som ingen anden, jeg har kendt. Dertil tro som Guld."

Uvilkaarlig rømmede jeg mig. "Hm, hm!"

"Aa, jeg véd, hvad Du mener," fortsatte min Ven. "Du tænker paa hendes Mand. Men ser Du, *ham* elsker hun ikke. - Derimod tvivler Du vel ikke om hendes Forelskelse i mig?"

"Absolut ikke. I to er tydelige nok."

"Mener Du da ikke, at hun er mig tro?"

"Jeg har ingen Anledning til at mene noget andet."

Min Ven tømte et stort Glas Rhinskvind, hans Kinder blussede og hans Stemme dirrede let, mens han sagde:

"Jeg forstaar Dig. Jeg véd saare vel, at hun har været koket overfor Dig. Hun har selv fortalt mig det. Hun har ovenikøbet tilstaaet, at hun sikkert, hvis hun ikke havde mig, vilde blive forelsket i

173

Dig. Og nu skal jeg sige Dig noget, som dog maaske vil forbause Dig: *Jeg selv* har opmuntret hende til at synes om Dig. Ja, jeg har ligefrem sagt hende, at Du var den eneste, hvem jeg kunde unde den Fornøjelse at nyde hendes Gunst. Du smiler. Men ved Gud, jeg mener det. Jeg gav Dig hende gærne for en Nat, hvis hun selv vilde .. Endnu igaar Aftes spurgte jeg hende: "Skal jeg hente ham?" Men hun blev vred og gav sig til at græde."

"Og havde hun sagt Ja, havde Du grædt."

"Jeg sværger Dig: nej. For det første er Du min bedste Ven, hvem jeg gærne gav Part i alt, hvad jeg har af attraaværdigt. For det andet - naa ja, det er maaske abnormt, men det vilde ikke give mig mindre Lyst til hende at vide, at Du, der forstaar Dig paa Kvinder, havde haft hende og fundet Behag i hende."

"Men hun græd altsaa? Hun blev forbitret over dit Forslag."

Jeg kan høre paa din Tone, at Du tvivler om hendes Ærlighed."

"Jeg mener blot, at en Kvinde altid vilde finde det klogt at afvise med Harme et saadant Forslag fra sin Elsker."

Min Ven sad nogle Øjeblikke og saá frem! for sig - saa sagde han pludselig: "Vil Du gøre mig en Tjeneste?"

"Naturligvis."

"Vil Du i Aften besøge min Elskerinde?"

"En besynderlig Tid at gøre Visit."

"Vil Du i Aften forsøge at blive hendes Elsker?"

"Nej!"

"Hvorfor ikke?"

"Fordi jeg sætter mere Pris paa at være din Ven end hendes Elsker." 174 Han lo. Saa bøjede han sig indsmigrende hen imod mig, tog min Haand og sagde:

"Jeg beder Dig gøre mig den Tjeneste. Og hvordan saa Udfaldet bliver, maa Du forstaa, at det ikke kan rokke vort Venskab. Ved Gud, det er en Venskabstjeneste jeg beder Dig om. Jeg forlanger kun ét: at Du siger mig den fulde Sandhed. Du maa ikke lyve for mig, hvis hun virkelig bliver din."

Som jeg før har oplyst: vi havde begge drukket tappert, navnlig han, dog var heller ikke jeg upaavirket af Vinen.

Tillige var det jo Maaneskin.

Og hun havde set saa ryggesløs ud denne Aften og til Farvel sendt mig et af de Blikke, der opfordrer til Voldtægt.

Der var, som min Ven udtrykte sig, Renaissance i Luften – det var en forvorpen hedensk Aften med koglende Fristelser til galne Æventyr.

Kun for ikke at synes for ivrig talte jeg formanende Ord til min Ven. Mine snusfornuftige Betragtninger æggede ham blot til større Forhippethed.

Tilslidst gav jeg efter for hans Bønner.

Ved et sidste Glas Vin beseglede vi Kontrakten. Jeg skulde nøjagtigt meddele ham, hvad der maatte foregaa mellem mig og hans Elskerinde. Han forpligtede sig til aldrig med et Ord at røbe hende, hvad jeg fortalte ham.

"Kom saa" – sagde han – "jeg viser Dig Vej."

Han greb den trearmede Lysestage, der stod paa Veranda-Bordet, og, hyllet i sin mørke Slængkappe, vaklede han gennem Havestuen, ud i Entréen.

Han var bleg af Drik, hans Øjne skinnede, men han lo, saa Stagen rystede klirrende i hans Haand.

175

"For Satan" – sagde jeg – "vær stille. Ellers fordærver Du Spasen."

Ja, ikke sandt – dette er den bedste Spas, Du har været med til?"

Lyset flakkede paa Trappegangen. Som en vældig Flagermus tegnede sig hans Skygge paa Væggen.

"Min kære Ven," fortsatte han, "lad os nu ikke tøve, men skride muntert til Værket. Du gaar op ad Trappen, kommer ind i en Korridor: for Enden af denne er en Dør – den fører til hendes Værelse. Døren er aaben; thi hun venter mig. Glück auf!"

Pludselig fik jeg en led Smag i Munden. Jeg syntes, det, jeg stod i Begreb med, var baade dumt og grimt. Allerede havde jeg paa Læberne at sige min Ven dette. Men i det samme saá jeg et hoverende ondt Smil i hans Ansigt, og jeg tænkte: Nuvel, som Du vil; lad os da prøve, hvem af os to der er den stærkeste; den, der ler sidst, ler bedst.

"Paa Gensyn," hviskede jeg. Og jeg listede op. Trappen knirkede under mig, fra dens nederste Trin hørte jeg min Vens Fnisen.

- - - Saa var jeg ved Døren, saa aabnede jeg den.

En halv Time efter genfandt jeg min Ven paa Verandaen. Han var endnu blegere, endnu mere beruset end før.

"Velkommen tilbage," sagde han og svang lystig sit Glas. "Hvordan gik det saa?"

"Husker Du vor Aftale?"

"Ja vel." 176 "Og Du forlanger den overholdt?"

"Naturligvis. Altsaa: hvordan gik det?"

"Som det maatte gaa. – Hun er jo saa godmodig og vilde ikke gøre Skandale."

"Og hun anede ikke Uraad?"

"Hun spurgte, hvor Du var henne. Hun syntes, hun havde hørt Dig le paa Trappen. Jeg svor, at hun havde

hørt fejl. Du var, sagde jeg, bleven saa fuld, at jeg havde maattet bringe Dig til Sengs. Saa fandt hun sig gudhengivent i sin Skæbne. Desuden ..."

"Desuden ...?"

"Du havde jo selv anbefalet mig saa varmt."

Han sank saa underligt sammen. Dog kun nogle faa hastige Sekunder. Sagde saa: "Jeg gaar ud fra, at Du ikke har mig til Bedste?"

"Du *vilde* jo høre Sandheden. Og Du havde lovet, at Du ikke vilde være bedrøvet, selv om jeg fik Ret."

"Jeg er heller ikke bedrøvet. Tværtimod. Og Du ... er Du tilfreds? Jeg mener: synes Du, hun fortjener den Ros, jeg gav hende?"

"Du kan være stolt af hende."

"Skal vi to saa drikke en Skaal for min Rosalinde?"

"Hun leve."

Og vi drak endnu en Stund paa hendes Velgaaende, jeg fortalte udførligt om Ekspeditionens Forløb, og Solen stod op, før min Ven og jeg gik til Ro. Men ingen af os var rigtigt i Humør, og vi blev siddende, mest fordi vi ikke kunde komme ud af at sige Godnat til hinanden.

- - - Ikke uden en vis Spænding begav jeg mig næste Morgen til Frokostbordet.

177

Min Vens Plads - ved Siden af min - stod tom. Ligesaa hans Elskerindes.

Skulde han have været falsk nok til at forraade mig og, stik mod vor Aftale, have krævet hende til Regnskab paa Grundlag af mine Oplysninger? Ja naturligvis. Og jeg ærgrede mig over min Dumhed: at have sagt ham Sandheden. Jeg burde have vidst, at den vilde bore sig i hans Sjæl som en Dolk og ikke lade ham Rist eller Ro, før han fik den og sit saarede Hjærte konfronteret med hende.

Mod Maaltidets Slutning traadte den unge Frue ind i en stilfuld hvid Uskyldigheds-Dragt, med et lidende Hovedpine-Udtryk og en fjærn Unærmeligheds-Holdning.

Jeg forsøgte et spøgende Goddag. Hun hilste med en krænket Hertuginde-Mine: en saa imponerende Blanding af Fornemhed og Foragt, som ellers kun Teaterskurke udsættes for. En vellykket Kopi, kære Fru B., af Deres berømte Marquise i *Falske Diamanter*.

Et Øjeblik efter ankom min Ven. Han behandlede mig paa en overlegen og spydig Maade. Overfor hende var han udsøgt galant og fuld af øm Hensyntagen.

Da jeg intet mere havde at gøre ved det Samson'ske kolde Bord og da den stærkt tilspidsede dramatiske Situation tydeligt krævede min Sortie, trak jeg mig tilbage med et Verdensmands-Buk.

Lidt efter stod min Ven i mit Værelse, hvor jeg sad fordybet i Shag-Rygning og Manicuring.

"Sid ned," sagde jeg - "og tænd Dig en Cigar."

"Det havde jeg ikke ventet af Dig," var hans Svar. Han stod foran mig og saá meget højtidelig ud.

178

"Vil Du maaske hellere have en Pibe?" spurgte jeg.

"Du har baaret Dig tarveligt ad" - han var højrød i Ansigtet og hans Stemme skælvede.

"Hov, hov, kære, forløb Dig ikke. Skulde det monstro ikke være Dig, der har handlet mindre loyal?"

"Du tror, jeg har fortalt hende noget?"

"Det synes saa."

"Du tager fejl. Havde jeg krævet hende til Regnskab og hun havde benægtet Sandheden af din Beretning - jeg havde ikke troet hende. Nej, det er gaaet helt anderledes til. Da jeg traf hende imorges, var hun ganske ude af sig selv. Hun græd og jamrede sig. Jeg spurgte, hvad der var i Vejen ... hun vilde intet fortælle. Endelig tilstod hun, hvad der var passeret: at Du i Aftes var trængt ind til hende og havde forsøgt at voldtage hende, og at hun havde maattet slaas med Dig i over et Kvarter, inden hun slap fri."

Han standsede. Han ventede øjensynligt, at jeg skulde sige noget. Jeg sad bare og saá smilende paa ham og beundrede i mit stille Sind Kvindens uovervindelige Snildhed. Tænk, hvor brillant, at hun, afparerende alt, selv havde tilstaaet, tilstaaet uden Opfordring, tilstaaet akkurat saa meget sandt, som var nødvendigt, for at dække al hendes øvrige Løgn. Pragtfuldt.

"Saa tal dog, Mand! – Hvad Pokker ler Du af?"

"Ler jeg?" – sagde jeg. – "Undskyld, det var mig ikke bevidst. Nej Du – jeg synes saamæn blot, at Du har Ret. Jeg har opført mig tarveligt. Jeg har villet prale overfor Dig. Heldigvis er jeg jo nu bleven afsløret. Din Elskerinde er ren som Sneen, standhaftig som Klippen. Ønsker Du, jeg skal gøre hende Afbigt? Jeg er parat. Jeg forsikrer 179 Dig, jeg vil ligefrem sætte Pris paa at give hende Oprejsning."

Han saá raadvild paa mig.

"Der er Dobbelt-Bund i dine Ord," sagde han endelig. "Jeg mærker nok, at Du vil forvirre mig. Jeg vilde heller aldrig før have troet det muligt, at Du kunde gøre Dig skyldig i en gemen Løgn. Men Du maa vel indrømme mig, at alt her taler imod Dig. Hvorfor – hvorfor dog skulde hun ellers have været saa fortvivlet imorges? Forholdt det sig, som Du sagde, vilde hun jo have forsøgt at skjule Sagen for mig. Det er saavist ikke let for mig at tro ondt om Dig. Men kan jeg andet?"

"Min Ven, lad os ende dette pinlige Opgør. Hvem Du skal tro – hende eller mig – kan der ikke være Tvivl om. Navnlig da jeg ikke betænker mig paa at erklære mig for Løgneren. Naar jeg alligevel synes, Du kan have nogen Grund til at vise mig Overbærenhed, er det fordi Du jo har haft en saa stor Glæde. Din Elskede har med Glans bestaaet den Troskabsprøve, paa hvilken Du selv satte hende. Og jeg ligger slagen som en i mine egne Løgne fangen Pralhals."

- - - Min Ven gik. Ikke saa helt sikker, som han gjerne vilde give sig Udseende af at være. Dog en ny Samtale med hende styrkede ham. Forholdet mellem de to Elskende blev i disse Dage ømmere end nogensinde før.

Men jeg var tilovers. Jeg generede tydeligvis. For at bevare Skinnet overfor de andre Pensionatsgæster brød han ikke aabent med mig. Hun derimod undgik mig omhyggeligt. Vi vekslede kun ved Maaltiderne de nødvendigeste Høfligheds-Ord.

Jeg foretrak at rejse. Trediedagen efter "Opgøret" sagde jeg pludselig Farvel. Jeg kunde se paa dem begge, hvor de følte sig lettede.

180

Men da jeg kørte ud af Gaarden, stod hun i sit Vindue, halvt skjult bag et Gardin, og idet mit Blik mødte hendes, kyssede hun smilende paa Fingeren.

Min Historie er i Grunden endt. Thi egenlig vedkommer det den jo ikke, at min Ven, efter at vi i et Par Aar havde holdt os fjærnt fra hinanden, en Dag kom til mig og gjorde mig Afbigt. Hans Elskerinde havde brudt med ham og under Bruddets elskelige Aabenhjærtethed betroet ham – for at han ikke skulde være i Tvivl om, hvor fortrinligt hun stedse havde holdt ham for Nar – at hun havde haft megen Fornøjelse af mit natlige Besøg. Til Gengæld, og for at dæmpe hendes Overmod, oplyste han hende om, at det var ham, hun kunde takke for bemeldte Fornøjelse.

Som sagt, dette vedkommer ikke Historien, for hvis tilsyneladende Letsindighed dens endnu tydeligere Moral – haaber jeg – maa være mer end tilstrækkelig Undskyldning.

Thi nu, kære Fru B., forstaar selv De, hvorfor jeg anser det for haabløst at ville afsløre en Ven hans Elskedes Utroskab.

Ikke sandt?

181